



Pressens faglige utvalg

Deres ref.:

Vår ref.:  
2017/1725/ANG

Dato:  
06.06.2017

## **Klage til PFU på Avisa Nordlands dekning av celleprøvesaken i februar 2017 og desember 2016**

Vi klager med dette følgende artikler inn for PFU:

- "Hun reddet sitt eget liv" 17. februar 2017, artikkel av Siri Gulliksen og Avisa Nordland for Amedias e-avis Rix (vedlegg 1)
- "Har ikke brutt krav" 14. februar 2017 i AN papir (vedlegg 2)
- "Celleprøvesaken: - Nordlandssykehuset har ikke brutt kravet til forsvarlighet" 13. februar 2017 i AN.no (vedlegg 3)
- "Takker kvinnene i Nordland for svar" og "30 av 61 millioner" 13. februar 2017 i AN papir (vedlegg 4), førstesideoppslag samme dag "Reddet sitt eget liv" (vedlegg 5), og nettavisversjon samme dag (vedlegg 6)
- "Celleprøvesaken ble henlagt" 7. og 8. desember 2016 i AN.no og i AN papir (vedlegg 7 og 8)

### **1. Bakgrunn - Avisa Nordland har i tre år gitt Nordlandssykehuset skylden for at kvinner utviklet livmorhalskreft**

**AN har siden 2014 fremsatt at NLSH har gjort feil i celleprøveanalyse som burde vært unngått**

Avisa Nordland (AN) har i et stort antall artikler siden 2014 fremstilt det som om graverende feil og "tabber" ved Nordlandssykehuset (NLSH) har ført til at flere kvinner utviklet livmorhalskreft. I et førstesideoppslag skrev avisen at

*"Kine er dødssyk etter celleprøve-tabbene ved Nordlandssykehuset:*

***Snart vil Morten (5) miste sin mamma***

*Nordlandssykehuset overså alvorlige celleforandringer i Kine Eliassens prøver og signerte dermed dødsdommen for trebarnsmoren".*

Eksemplene under viser at AN har brukt formuleringer som "sykehusstamme", "skandale" og "celleprøverot" (våre uthevelser):

- AN.no 28.03.2018: "Sykehuset oppdaget ikke kreften til Christine (36) før ved femte forsøk [overskrift]  
- Nordlandssykehuset er skyld i at jeg må leve med alvorlige skader." [ingress] (AN.no)
- Lederartikkel AN.no 30.03.2014: "Medisinsk katastrofe [overskrift]  
Nok en gang rammes Nordlandssykehuset av en "skandale". Og nok en gang settes pasienters liv og helse i fare. Denne gang ved at kreftprøver er blitt feiltolket over flere år. Med den konsekvens at kreften er blitt oppdaget senere enn den skulle.  
(...)  
Uansett er det viktigste nå å ta vare på de kvinner som er rammet av **tabbene**."
- AN.no 31.03.2014: "May-Liss **ble infertil etter sykehustabbe** [overskrift]  
May-Liss Pedersen fikk forsinket kreftdiagnose i 2005. Enhet for patologi ved Diagnostisk klinikk I Nordlandssykehuset i Bodø har feiltolket celleprøver til flere kvinner over flere år.  
(...)  
- En glipp kan unnskyldes, men ikke fem.  
(...)  
May-Liss Pedersen måtte fjerne hele livmora og mistet dermed muligheten til å få flere barn. I tillegg sliter hun med kroniske plager som følge av operasjonen.  
(...)  
- Jeg er bitter og føler faktisk at **feilbehandlingen** har påført meg en potensielt dødelig sykdom, oppsummerer hun."
- AN papir 12.04.2014: "Kreftofrene krever rettferdighet [overskrift]  
De har kjempet mot livmorhalskreft hver for seg. Nå vil ofrene etter celleprøvesvikten i Nordlandssykehuset kjempe for rettferdighet sammen." [ingress]
- Lederartikkel i AN papir 19.04.2014: "Altfor mange feil [overskrift]  
(...)  
Det er bare få uker siden det ble kjent at **celleprøverot** ved det samme sykehuset har kostet enkelte pasienter dyrt. Feiltolking av flere prøver over tid har ført til at kvinner kom til behandling for livmorhalskreft altfor sent."
- AN papir 02.05.2014: "- Slik vi ser det, foreligger det bevis på at sykehuset både har **begått grove feil over lang tid**, at de har visst om **tabbene** og manglene lenge, men unnlatt å ta tak i problemene."
- AN papir 28.05.2014, kommentarartikkel av Inger Anne Lillebø, samme journalist som i 2010 "avslørte" den påståtte "kirurgiskandalen", og som Norges Høyesterett dømte AN for:  
"Men konklusjonene fra november 2010 kan være en delforklaring av **den nye skandalen** som har rammet. Avisen Nordland har skrevet en rekke artikler om kvinner som utviklet livmorhalskreft etter at sykehuset feiltolket celleprøver i årevis.  
(...)  
Og det er liten tvil om at deler av **skandalen** kan forklares med de manglende systemene som ble avdekket etter kirurgisaken fra 2010. Helseforetaket hadde rett og slett ikke systemer som avdekket avvik godt nok. Men det kan ikke frata enkeltpersoner ansvar."

Det sier seg selv at noe gikk forferdelig galt på to vesentlige områder: Celleprøvene ble feiltolket - og lite ble gjort for å rette på feilene. De tre kvinnene, som har stått fram i media, forteller at ansatte har visst om forholdene.

(...)

AN har avslørt at Nordlandssykehuset har latt personer uten riktig kompetanse analysere kreftprøver”

- Førstesideoppslag 25.09.2014:



**Avisa Nordland**  
**an**

**Geir (35) må sove i senga til mamma**

I hele sommer har hjemløse Geir Andersen (35) sovnet i lavvo. Nå er det for kaldt. Eneste løsning er senga til moren.

NYHETER SIDE 4 OG 5

TORS DAG 25. september 2014 Nr. 220 - Løssalg kr. 30 - www.an.no

**Kine er dødssyk etter celleprøve-tabbene ved Nordlandssykehuset:**



**Snart vil Morten (5) miste sin mamma**

**Nordlandssykehuset overså alvorlige** celleforandringer i Kine Eliassens prøver og signerte dermed dødsdommen for trebarnsmoren. Om kort tid vil Morten (5) miste mamma. Mellom 80 og 100 kvinner dør hvert år av livmorhalskreft. Mange av disse kunne vært spart.

NYHETER SIDE 6, 7, 8 OG 9

- AN.no 23.11.2014: **”Kine (38) døde etter feil ved sykehuset”** [overskrift]

*Kine Eliassen (38) fikk livmorhalskreft tross at celleprøvene hun tok ved Nordlandssykehuset i Bodø ble tolket som normale. Feilen ble oppdaget i april, men allerede fra diagnosen ble satt i 2011 var det klart at kreften var uhelbredelig. Etter tre og et halvt års kamp mot kreften, sovnet 38-åringen stille inn torsdag, i sitt eget hjem, med alle sine kjæreste rundt seg.”*

- AN papir 24.11.2014: **”I mars ble det avdekket at Nordlandssykehuset i Bodø har feiltolket celleprøver i flere år.”**
- AN papir 29.01.2015: **”Christine Nordgård fikk livmorhalskreft fordi celleprøvene ble feiltolket i flere år.** [ingress]  
(...)  
*De feiltolkede celleprøvene som er bakgrunn for seks politianmeldelser av Nordlandssykehuset (NLSH) skjedde i perioden 2000-2011.”*

- AN.no 30.01.2015: "Tall fra Kreftregisteret viser en mye høyere forekomst av livmor-halskreft ved NLSH enn snittet i perioden feiltolkningene skjedde (2000-2011)
- AN.no 02.06.2015: "Sykehuset oppdaget ikke at Christine Klippenvåg Nordgård hadde kreft før på femte forsøk. Hun og fem andre kvinner har nå anmeldt Nordlandssykehuset. [ingress] (...)  
I mars 2014 fortalte AN første gang at Nordlandssykehuset har tolket en rekke celleprøver som normale, når det i ettertid har vist seg at prøvene hadde alvorlige celleforandringer.  
  
Seks kvinner har anmeldt sykehuset etter å ha utviklet livmorhalskreft på grunn av de feiltolkede prøvene. De fornærmede mistenker at manglende kompetanse hos de som analyserer prøvene og dårlig arbeidsmiljø kan ha sammenheng med de feiltolkede prøvene. (...)  
Kine Eliassen fra Lovund på Helgeland døde på grunn av forsinket kreftdiagnose."
- AN.no 25.09.2015: "Seks kvinner har anmeldt NLSH for å ha feiltolket celleprøver så mange ganger at de til slutt utviklet livmorhalskreft"
- AN papir 14.11.2015: "Han representerer fem kvinner som har utviklet kreft fordi Nordlandssykehuset gjentatte ganger har feiltolket celleprøvene deres. Det var Christine Klippenvåg Nordgård som først anmeldte forholdet til politiet."
- AN.no 20.05.2016: "Fredag ble det kjent at en rekke celleprøver som skulle avsløre livmorhalskreft, er blitt feiltolket ved Nordlandssykehuset." [bildetekst]

### **Fylkesmannen i Nordland konkluderte 08.02.2017 at NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet**

Som redegjort for i klagens kap. 4, nedenfor, visste AN alt i mai 2014 at "feiltolkningen" skyldtes det nasjonale screeningprogrammets lave sensitivitet, som gjør at celleforandringer som signaliserer kreft fanges opp hos bare rundt halvparten av dem som deltar.

Seks kvinner som utviklet livmorhalskreft anmeldte sykehuset. Politiet etterforsket saken i to år, og Helsetilsynet ga politiet sitt faglige råd. Her er hovedpunktene i saksgangen:

- Januar 2015: På Helsetilsynets anbefaling oppnevnte politiet patologene Olav Karsten Vintermyr og Hans Kristian Haugland (Haukeland Universitetssykehus) som sakkyndige.
- November 2015: Vintermyr og Haugland leverte sin sakkyndigrapport.
- Januar 2016: Helsetilsynet anbefalte ikke påtale i saken, og ikke å gi NLSH foretaksstraff. Tilsynets faglige råd til politiet var i hovedsak basert på funnene i sakkyndigrapporten.
- Desember 2016: Nordland statsadvokatembete henla celleprøvesaken ved NLSH. Ingen klaget på henleggelsen, som nå er rettskraftig.
- Desember 2016: Fylkesmannen i Nordland tok opp igjen tilsynssaken mot NLSH som var lagt på is i påvente av utfallet i straffesaken.
- 8. februar 2017: Fylkesmannens avgjørelse i tilsynssaken:

*"Cervix-screeningens sensitivitet er ikke veldig høy – 50-80%,*

(...)

*De aktuelle kvinnene har vært uheldige ved at flere unormale celleprøver har vært tolket som normale. Både screeningens lave sensitivitet og, for flertallets vedkommende, type livmorhalskreft (adenokarsinom) kan ha vært medvirkende til dette.*

### **Fylkesmannens avgjørelse**

*Nordlandssykehuset HF har ikke brutt kravet til forsvarlighet i spesialisthelsetjenesteloven § 2-2."*

## **2. Pasienthistorie hadde ikke noe med Nordlandssykehuset å gjøre: Skapte usaklig inntrykk (VVP 4.1), manglende faktakontroll eller utelatelse av sentral opplysning (VVP 3.2), ga ikke mulighet til samtidig imøtegåelse (VVP 4.14), og rettet ikke opp feil (VVP 3.13).**

**AN fremstilte det som om May-Helen Forsberg var pasient ved NLSH, og skapte et klart inntrykk av at NLSH feiltolket celleprøvene hennes**

Førsteside i AN papiravis 13. februar 2017 (vedlegg 5):

*"Reddet sitt eget liv*

*60 MILL: 43 kvinner har de siste fire år fått erstatning fra NPE for forsinket livmorhalskreftdiagnose. May-Helen Forsberg er én av dem, men måtte selv insistere på å få regravert celleprøvene. Av totalt 61 millioner kroner som er utbetalt, er 26 millioner tilkjent kvinner behandlet ved Nordlandssykehuset."*

I artikkelen på s. 6/7 (vedlegg 4) gjengis pasienthistorien til May-Helen Forsberg. Her får vi høre at

*"Intuisjonen til sykepleieren fra Øst-Finnmark viste seg altså å stemme. Men hun fikk ikke fred fra følelsen av at det var mer som ikke var som det skulle.*

*Det var først da hun gikk forbi et avisstativ seks år senere at resten av brikkene falt på plass.*

*-Jeg var på vei til jobb da jeg så førstesiden på avisa, om kvinner fra Nordland som hadde gått til sak mot Nordlandssykehuset på grunn av feiltolkede celleprøver.*

(...)

*Og først da de ble gravert på nytt ved UNN i Tromsø, fant de både celleforandringer, forløp til kreft og så kreft."*

Som vi ser, har førsteside- og dobbeltsideoppslaget på s. 6 og 7 en rekke opplysninger som gir leserne all grunn til å tro at May-Helen Forsberg har vært NLSH-pasient, og en av kvinnene som utviklet livmorhalskreft "på grunn av feiltolkede celleprøver" ved sykehuset. Motsatt finnes ingen opplysninger som indikerer at hun ikke har vært NLSH-pasient.

Førstesideoppslaget og artikkelen på s. 6/7 må også sees i sammenheng med sideartikkelen på s. 7 (overskrift "30 av 61 millioner") der AN skriver at "Helse Nord står for halvparten av erstatningsutbetalingene for feilbehandling eller –diagnostikk av livmorhalskreft", at ti Helse Nord-pasienter har fått erstatning, og at "Åtte av disse ti sokner til Nordlandssykehuset". Dekningen må videre sees mot det større bakteppet: At AN siden 2014 har publisert flere titalls artikler om "feiltolkning" av celleprøver ved NLSH som førte til at kvinner utviklet livmorhalskreft.

Når førstesideoppslaget, dobbeltsideoppslaget på s. 6/7 og sideartikkelen "30 av 61 millioner" sees i sammenheng, er det liten tvil om at vanlige avislesere oppfattet at May-Helen Forsberg er en av NLSH-pasientene som utviklet livmorhalskreft på grunn av sykehusets "feiltolkning".

Det normale og forventede er at lokal- og regionalaviser intervjuer og formidler historiene til personer som tilhører lokalsamfunnet og regionen avisen dekker. AN er Bodøs avis og NLSH er Bodøs sykehus. Når vi får vite at

*"Det var først da hun gikk forbi et avisstativ seks år senere at resten av brikkene falt på plass. - Jeg var på vei til jobb da jeg så førstesiden på avisa, om kvinner fra Nordland som hadde gått til sak mot Nordlandssykehuset på grunn av feiltolkede celleprøver",*

er det all grunn for vanlige avislesere til å anta at det var i Bodø Forsberg så førstesiden, at hun er pasient ved NLSH, og en av sykehusets pasienter som utviklet livmorhalskreft på grunn av "feiltolkningen", men som ikke stod frem før nå.

Det er vanlig i journalistikken er at slike pasienthistorier illustrerer temaet for den større saken, nemlig "feiltolkning" av celleprøver ved NLSH. Det ville vært uventet at en lokalavis i Bodø i en slik sak brukte en pasient ved et sykehus i Oslo.

### **"Alt dette kunne vært unngått"**

Sakens alvor blir tydelig når AN på s. 6 forteller om Forsbergs sykdomsforløp:

*"- Det viste seg at flere av prøvene mine var blitt feiltolket - opptil flere ganger. Og først da de ble gransket på nytt ved UNN i Tromsø, fant de både celleforandringer, forløp til kreft og så kreft.*

*Tre år senere har hun fått utbetalt en stor erstatningssum fra NPE, en kreftdiagnose som kom halvannet år forsinket og førte til tap av fertilitet, at hun mistet et organ, samt må leve med et stort arr over magen.*

*Alt dette kunne vært unngått dersom prøvene hadde blitt tolket rett på et tidligere tidspunkt."*

### **AN skapte et feil og usaklig inntrykk, for May-Helen Forsberg har ikke vært pasient ved NLSH**

Det er på det rene at Forsberg ikke har vært pasient ved NLSH. AN skapte dermed et feilaktig inntrykk som påførte NLSH en ny publiseringsskade. Dette er i strid med Vær Varsom-plakatens (VVP) punkt 4.1:

*"Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon."*

Bakteppet er altså at AN siden 2014 har publisert et større antall artikler om katastrofale følger av "feiltolkede" celleprøver ved NLSH. Det har vært en stor belastning at AN i artikkel etter artikkel har gitt sykehuset skylden for at flere kvinner fikk livmorhalskreft, og at en av disse døde på grunn av sykdommen. For ansatte ved Patologisk enhet som har hatt ansvaret for celleprøvescreeningen, har belastningen vært særlig stor.

AN har publisert detaljerte pasienthistorier til noen av de rammede kvinnene, blant annet til hun som døde. Når AN så 13. februar 2017 publiserer en ny, detaljert pasienthistorie om en kvinne som utviklet livmorhalskreft, ble infertil og mistet et organ, og hun fremstilles som pasient ved NLSH, innebærer dette en ny belastning for sykehuset, og ikke minst for ansatte ved Patologisk enhet.

### **Manglende faktakontroll eller utelatelse av sentral faktaopplysning**

AN kunne på en enkel måte ha kontrollert at May-Helen Forsberg var pasient ved NLSH, nemlig ved å sjekke med sykehuset. Det gjorde AN aldri. Men det pålåg AN å kontrollere at Forsberg faktisk hadde vært pasient ved NLSH, jfr. Vær Varsom-plakatens punkt 3.2:

*"Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder."*

Så sent som 23. mai i år understrekte PFU betydningen av å kontrollere opplysninger og søke dokumentasjon på det som publiseres:

*070/17: "Selv om redaksjonen anser kilden som troverdig, mener utvalget at Moss Avis skulle kontrollert opplysningene bedre og søkt dokumentasjon på det som ble publisert. Utvalget viser her til punkt 3.2 i Vær Varsom-plakaten (VVP), om kontroll av opplysninger og bredde og relevans i valg av kilder."*

Vi har registrert at 23. mai i år felte PFU Avis Nordland for brudd på VVP 3.2:

*068/17: "Likevel mener utvalget at det selvstendige publisistiske ansvaret som påhviler ethvert redaktørstyrt medium, må være så strengt at man ikke kan stole fullt på andre i slike saker; man må selv forsikre seg om at pårørende er informert når det handler om formidlingen av dødsbudskap. Familie skal ikke få dødsbudskap gjennom media."*

Vi ser ikke bort fra at AN på publiseringstidspunktet var klar over at May-Helen Forsberg ikke var pasient ved NLSH. I så fall har avisen utelatt denne i sakens kontekst helt vesentlige faktaopplysningen. Vi er kjent med at også slik utelatelse er i strid med VVP 3.2. Det fremgår blant annet av PFUs avgjørelse i denne klagesaken:

*029/13: "PFU vil innledningsvis anføre at forenklinger og utelatelser som regel må til i all nyhetsformidling, da det vanskelig lar seg gjøre å fortelle alt. Det avgjørende for det presseetiske blir derfor hva man velger å utelate, eller hva som er nødvendig for å sikre en mest mulig korrekt fremstilling av en sak. Som utvalget har understreket i en rekke uttalelser, også til NRK, må ikke fortellergrep som vinkling og dramaturgi gå på bekostning av kravet til etterrettelighet. Utvalget viser til Vær Varsom-plakatens punkt 3.2."*

*I det påklagede tilfellet mener utvalget, som NRK selv, at redaksjonen har utelatt forhold ved dommen som er av en så alvorlig karakter at reportasjen gir et fullstendig feilaktig inntrykk av fakta. Alvorlighetsgraden forsterkes ved at utelatelsen er resultat av det utvalget mener må oppfattes som en bevisst redaksjonell handling. Etter utvalgets mening er en slik bevisst utelatelse av avgjørende og kompliserende fakta, å anse som en aktiv historieforfalskning."*

### **Skapt inntrykk av at NLSH hadde skylden for at May-Helen Forsberg fikk livmorhalskreft, var en sterk beskyldning av faktisk art**

Vanlige avislesere oppfattet utvilsomt at det var NLSH som feiltolket Forsbergs celleprøver når hun på s. 6 i artikkelen 13. februar (vedlegg 4) sier at"- Det viste seg at flere av prøvene mine var blitt feiltolket - opptil flere ganger".

Beskyldningens alvorlighetsgrad fremkommer når AN forteller hvilke konsekvenser feiltolkningen fikk: "tap av fertilitet, at hun mistet et organ, samt må leve med et stort arr over magen." Dette er faktiske opplysninger og i realiteten en sterk beskyldning mot NLSH som ga oss rett til samtidig imøtegåelse, jfr. VVP punkt 4.14:

*"De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av faktiske opplysninger."*

PFU har tidligere sagt at også skapte inntrykk gir rett til samtidig imøtegåelse, jfr. "Veileder for samtidig imøtegåelse" s. 2:

*"En påstand om "ekstravagant pengebruk" utløser retten til samtidig imøtegåelse selv når det dreier seg om kongefamilien (PFU-sak 091/13)."*

Av PFUs avgjørelse i denne klagesaken går det klart frem at det var *inntrykket* som ble skapt, som utløste imøtegåelsesretten:

*"Utvalget mener videre at det skapes et inntrykk av ekstravagant pengebruk i kongefamilien, som utløser retten til samtidig imøtegåelse."*

### **AN ga ikke NLSH mulighet til å imøtegå at det var sykehusets skyld at May-Helen Forsberg fikk livmorhalskreft. AN stilte aldri spørsmål om Forsberg**

Journalist Siri Gulliksen har i tre år dekket celleprøvesaken for AN. I e-post til sykehusets kommunikasjonssjef Randi Angelsen tirsdag 7. februar 2017 (vedlegg 9) skriver hun om erstatningsutbetalinger fra Norsk Pasientskadeerstatning (NPE). Eneste spørsmål er:

*"Kan dere bekrefte hvor mye dere har betalt i denne perioden?"*

Angelsen hadde 7. eller 8. februar en telefonsamtale med Gulliksen om NPE-utbetalingene. May-Helen Forsberg ble aldri nevnt. Angelsen sa hun skulle komme tilbake på e-post med mer informasjon om NPE-utbetalingene, og bekreftet dette i e-post 8. februar (vedlegg 10). Fredag 10. februar sender Gulliksen en kort e-post til Angelsen (vedlegg 11):

*"Trenger kommentar i dag."*

Angelsen var bortreist fredag 10. februar, og e-poster til henne ble da besvart med auto-reply-epost (vedlegg 12):

*"Hei!*

*Jeg avspaserer torsdag 9. og fredag 10. februar.*

*Dersom det er viktig, send sms, eller kontakt kommunikasjonsrådgiver Børre Arntzen, 90711240, [borre.arntzen@nordlandssykehuset.no](mailto:borre.arntzen@nordlandssykehuset.no)*

*Hilsen*

*Randi Angelsen"*

NLSH hørte deretter ikke mer fra Siri Gulliksen og AN før artiklene om May-Helen Forsberg og NPE-utbetalingene ble publisert mandag 13. februar (vedlegg 4, 5 og 6).

### **NLSH ble ikke presentert for det konkrete innholdet i beskyldningen**

I "Veileder for samtidig imøtegåelse" står det på første side at "Den angrepne skal klart og tydelig bli presentert for det konkrete innholdet i beskyldningene". På s. 4/5 står det videre at

*"4) Det er de konkrete beskyldningene som skal forelegges den angrepne*



*Når medier gir den angrepne anledning til å svare på beskyldninger, er det alle konkrete beskyldninger som skal forelegges vedkommende, i hvert fall "alle vesentlige påstander" (PFU-sak 205/11). Svært mange av fellelsene i PFU skyldes at mediene her har sviktet. Den angrepne blir forelagt et omtrentlig referat av kritikken, og ikke de faktiske påstandene, eller i beste fall bare noen av påstandene. Det holder ikke, sier PFU: I henhold til de presseetiske regler er det ikke tilstrekkelig bare å informere om at noen kommer med anklager. "Det er også nødvendig at man klart og tydelig fremlegger for den angrepne part innholdet i beskyldningene." (PFU-sak 105/09. Se også PFU-sak 141/13)."*

Det samme fremgår av PFUs avgjørelse i klagesak 041/17 så sent som 23. mai 2017:

*"PFU viser videre til Vær Varsom-plakatens punkt 4.14, som krever at man gir dem som utsettes for sterke beskyldninger av faktisk art, mulighet til å imøtegå beskyldningene. Utvalget har en rekke ganger uttalt at alle sterke beskyldninger av faktisk art må forelegges den anklagede før publisering. Slik PFU ser det, ble ikke dette gjort overfor den omtalte ordføreren. Utvalget mener at SMS-kontakten, der en mer generell beskrivelse av saken fremkom, ikke var nok. Bygdebladet har brutt god presseskikk på punkt 4.14 i Vær Varsom-plakaten."*

NLSH ble aldri forelagt noen spørsmål om May-Helen Forsberg før publisering 13. februar, og fikk følgelig ikke mulighet til å imøtegå inntrykket AN skapte av at sykehuset hadde "feiltolket" hennes celleprøver. AN oppfylte ikke kravet om "at man klart og tydelig fremlegger for den angrepne part innholdet i beskyldningene."

### **AN anstrengte seg ikke for å få sykehusets imøtegåelse**

Når NLSH aldri fikk vite noe om May-Helen Forsberg, er det ikke godt nok at AN bare sender en e-post med "Trenger kommentar i dag". På første side i "Veileder for samtidig imøtegåelse" står det at:

*"2) Den angrepne skal gis reell mulighet til samtidig imøtegåelse. Redaksjonene skal anstrenge seg for å få den angrepne i tale."*

AN kan ikke sies å ha anstrengt seg for å få NLSH i tale når det gjelder May-Helen Forsberg, ettersom avisen aldri har stilt oss spørsmål om denne pasienten.

Det AN ønsket kommentar på, var NPE-utbetalingene. I artikkelen "30 av 61 millioner" på s. 7 i papiravisen 13. februar (vedlegg 4), skriver AN at:

*"Helse Nord står for halvparten av erstatningsutbetalingene for feilbehandling eller -diagnostikk av livmorhalskreft. (...) Tall fra NPE viser at 10 pasienter i RHF-et har fått utbetalt totalt 30.019.052 kroner for feildiagnostikk og/eller -behandling av livmorhalskreft. Åtte av disse ti sokner til Nordlandssykehuset, der det er gjort vedtak på 26.456.667 kroner i løpet av fireårsperioden".*

Dette er en opplysning av faktisk art som AN mente sykehuset hadde rett til å imøtegå samtidig som den ble publisert. Men avisen har ikke anstrengt seg nok for å få vår kommentar når den bare sendte en e-post til Randi Angelsen der det står "Trenger kommentar i dag". AN skulle i det minste ha tatt en telefon for å få undersøke om e-posten var mottatt, og om vi ønsket å benytte retten til samtidig imøtegåelse. Resultatet ble at førsteside- og dobbeltsideoppslaget 13. februar ble publisert uten noen kommentar fra sykehuset.

## **AN rettet aldri feilen i papiravisen**

NLSH sendte mandag 13. februar kl. 10.58 ut en pressemelding til blant andre AN (vedlegg 13). De to siste setningene var slik:

*"Vi ønsker å gi uttrykk for viktigheten av at det finnes en ordning som Norsk pasientskadeerstatning, som ble omtalt i Avisa Nordland mandag 13. februar. For ordens skyld ønsker vi opplyse avisa Nordlands lesere om at det ikke var Nordlandssykehuset som gransket prøvene, slik det lett skapes et inntrykk av i saken."*

Siste setning kan synes uklar fordi den kan oppfattes slik at den gjelder alle celleprøver som er gransket ved NLSH. Men AN visste at så ikke var tilfelle, og måtte forstå at den var myntet på May-Helen Forsbergs celleprøver.

Mandag formiddag 13. mai ringte også NLSH-kommunikasjonsrådgiver Børre Arntzen til Siri Gulliksen og ba henne korrigere det gale inntrykket AN skapte av at May-Helen Forsberg var pasient ved sykehuset.

Ingen rettelser kom, og kl. 16.54 sendte sykehusdirektør Paul Martin Strand følgende e-post til Gulliksen (vedlegg 14):

*"13. februar 2017 kl. 16:54 skrev Strand Paul Martin*

*<Paul.Martin.Strand@nordlandssykehuset.no>:*

*Siri Gulliksen*

*Med den bredde dere over flere år har gitt omtalen av denne saken synes jeg dere burde gjengi direkte fylkesmannens vurdering i saken. Dette gir publikum/deres lesere en bedre forståelse av avgjørelsen .. og jeg ville verdsatt om dere kunne presisere at dama i dagens AN forside ikke har sine erfaringer fra Nordlandssykehuset HF.."*

(Det må understrekes at fylkesmannens avgjørelse var lagt ved pressemeldingen som AN mottok kl. 10.58 mandag 13. mai).

Tirsdag 14. februar publiserte AN i papirutgaven artikkelen "Har ikke brutt krav" (vedlegg 2). Her står det blant annet følgende:

*"Mandag skrev Avisa Nordland om May-Helen Forsberg som er én av mange som har fått erstatning for feiltolkede celleprøver."*

Etter pressemeldingen, Arntzens telefonhenvendelse til Gulliksen og sykehusdirektør Strands e-post 13. februar, hadde AN et selvstendig ansvar for å rette opp på en forsvarlig måte ved klart og tydelig å presisere at May-Helen Forsberg ikke ar vært pasient ved NLSH. Det har AN aldri gjort i papiravisen.

AN la kl. 17.31 inn korrigerings og presisering i nettavisversjonen av "Takker kvinnene i Nordland for svar" (vedlegg 6):

*"May-Helen Forsberg, som bor og ble behandlet i Oslo, fikk livmorhalskreftdiagnosen i 2008.*

*(...)*

*AN presiserer at May-Helen Forsberg ble ikke behandlet ved Nordlandssykehuset."*

Også i den andre nettavisartikkelen fra 13. februar, "Celleprøvesaken: - Nordlandssykehuset har ikke brutt kravet til forsvarlighet" (vedlegg 3), korrigererte og presiserte AN:

*"May-Helen Forsberg ble ikke behandlet ved Nordlandssykehuset"*

Tilsvarende korreksjon og presisering ble aldri publisert i papiravisen. Vi viser til VVP punkt 4.13:

*"Feilaktige opplysninger skal rettes og eventuelt beklages snarest mulig."*

### **AN rettet ikke "så snart som mulig" i nettavisen**

Papiravisartikkelen om May-Helen Forsberg (vedlegg 4) ble altså publisert natt til mandag 13. februar, og nettavisversjonen (vedlegg 6) kl. 08.40 samme dag. Vår kommunikasjonsrådgiver Børre Arntzen kontaktet, som alt nevnt, Siri Gulliksen på formiddagen 13. februar, og ba AN korrigere det gale inntrykket som var blitt skapt. Ingenting skjedde før etter at sykehusdirektør Strand sendte Gulliksen en e-post kl. 16.54.

Det fremgår av artikkelen i ANs nettavis (vedlegg 6) at den ble oppdatert først kl. 17.31. Å vente rundt seks timer etter at NLSH ba om korrigerende, er ikke retting "snarest mulig". Noen beklagelse har AN heller aldri gitt, verken i papir- eller nettavis.

### **Brudd på VVP-punktene 4.1, 3.2, 4.14 og 4.13 gjentas i ny artikkel 17. februar 2017**

Intervjuet med May-Helen Forsberg som 13. februar ble publisert i artikkelen med overskrift "Takker kvinnene i Nordland for svar" (vedlegg 4), ble publisert på nytt 17. februar (vedlegg 1) i Amedias e-avis Rix. Rix inneholder stoff fra alle Amedia-avisene, og disse avisenes abonnenter har gratis tilgang til Rix. Denne artikkelen har overskriften "Hun reddet sitt eget liv" og stikktittel "Mange får erstatning etter feiltolkede celleprøver", og har denne by-linen (vedlegg 1):

*"Siri Gulliksen  
Avisa Nordland"*

Ettersom det oppgis at artikkelen er laget av Siri Gulliksen og Avisa Nordland, må AN ha det presseetiske ansvaret for den. I tillegg til intervjuet med Forsberg, har Gulliksen og AN tatt med noen av opplysningene fra artikkelen "30 av 61 millioner" fra 13. februar (vedlegg 4). På ny skapes det inntrykk av at Forsberg har vært pasient ved NLSH:

*"Det var først da hun gikk forbi et avisstativ seks år senere at resten av brikkene falt på plass.  
- Jeg var på vei til jobb da jeg så førstesiden på avisa, om kvinner fra Nordland som hadde gått til sak mot Nordlandssykehuset på grunn av feiltolkede celleprøver.*

*(...)*

*"- Det viste seg at flere av prøvene mine var blitt feiltolket - opptil flere ganger. Og først da de ble gransket på nytt ved UNN i Tromsø, fant de både celleforandringer, forløp til kreft og så kreft."*

Heller ikke i denne artikkelen, publisert fire dager etter den første, har AN tatt inn presisering om at May-Helen Forsberg ikke er pasient ved NLSH. Vi minner igjen om bakteppet: At AN i tre år har publisert artikler om at kvinner har utviklet livmorhalskreft fordi NLSH feiltolket celleprøvene deres.

### **3. Faktafeil i AN.no-artikkel 13.02.2017: At tilsynsmyndighetene fortsatt skal granske celleprøvesaken**

Nederst i faktaboksen "Celleprøvesaken" står det slik (vedlegg 3):

*"Nå skal tilsynsmyndighetene se på om det har vært pliktbrudd i forbindelse med de feiltolkede celleprøvene."*

AN har i tre år gitt NLSH skylden for at flere kvinner utviklet livmorhalskreft, og at en av dem døde. Etter en tre år lang etterforskning har politiet ved statsadvokaten henlagt saken. Etter en lang tilsynssak avgjorde Fylkesmannen 8. februar 2017 at NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet.

Men AN påstår altså likevel 13. februar 2017 at tilsynsmyndighetene skal fortsette granskningen. For NLSH er dette en skadelig faktafeil fordi den sår tvil om at tilsynssaken er endelig avgjort. Men tilsynsmyndighetene skal nå definitivt ikke "se på om det har vært pliktbrudd i forbindelse med de feiltolkede celleprøvene".

AN har her ikke utvist saklighet og omtanke, jfr. VVP punkt 4.1. At denne opplysningen publiseres 13. februar, viser sviktende faktakontroll i redaksjonen, jfr. VVP punkt 3.2. NLSH ble ikke forelagt opplysningen før publisering, og fikk derfor ikke mulighet til samtidig imøtegåelse, jfr. VVP punkt 4.14. AN har heller ikke rettet og beklaget feilen, jfr. VVP punkt 4.13.

### **4. AN utelot sentral og avgjørende faktaopplysning i alle de innklagde artiklene – at den såkalte feiltolkningen av celleprøver skyldes systemisk svakhet ved Norges screeningprogram for livmorhalskreft.**

Det landsomfattende screeningprogrammet for livmorhalskreft har systemiske svakheter som gjelder alle landets sykehus, og ikke bare NLSH. Fordi screeningens sensitivitet er så lav, er det vanskelig å oppdage den form for celleforandringer som er forstadier til kreft. Dette gjelder særlig celleforandringer av typen "adenocarcinom". Tre av seks pasienter AN har skrevet om, hadde adenocarcinom. Celleforandringer som signaliserer kreft, fanges opp hos bare halvparten av dem som deltar i screeningprogrammet, og langt færre av dem som har adenocarcinom.

Vi viser også til vedlegg 16 der vi i mer detalj forklarer hvorfor analyse av de aktuelle celleprøvene er så utfordrende, og hvorfor, som overlege i patologi ved UNN i Tromsø, Sveinung Wergeland Sørbye, uttalte i AN 25.09.2014, "Screening med celleprøver har så mange fallgruver at man må tenke på å legge om hele systemet". Men alt her kan det nevnes at vurdering av celleprøver er subjektivt, og et atypisk cellebilde (unormale celler) behøver ikke å avvike i stor grad fra normale. Rundt 5000 celler fra en person skal vurderes, og bare et lite antall, ofte kun 1 – 2 små grupper/meget få enkelte celler, kan være atypiske.

I eget avsnitt på s. 16 gjengis utdrag fra artikler i AN fra 2014 og 2015 som dokumenterer at avisen siden mai 2014 visste at "feiltolkningen" skyldtes screeningprogrammets systemiske svakheter.

#### **AN påstod i de innklagde artiklene at NLSH hadde feiltolket celleprøver med den følge at kvinner utviklet livmorhalskreft, men utelot forklaringen**

Med unntak av nettavisartikkelen i vedlegg 3, fremkom ikke i noen av disse artiklene årsaken til at livmorhalskreft-tilfeller hos kvinner som deltar i screening-programmet ikke oppdages på et tidlig

stadium: nemlig screeningens lave sensitivitet. Det fremkom heller ikke at dette er et problem som rammer pasienter ved alle landets sykehus.

Når dette utelates, fremstiller AN det som om NLSH har gjort graverende feil som fikk katastrofale følger. Dette er med andre ord utelatelse av sentral faktaopplysning, som, hvis den hadde vært med, ville skapt et helt annet inntrykk.

I PFUs avgjørelse i nevrokirurg Per Kristian Eides omfattende klagesak mot TV 2, er det TV 2s utelatelser av viktige opplysninger som trekkes frem:

*(141/13) "For eksempel var TV 2 klar over at prosjektet var vurdert forsvarlig og godkjent av regional etisk komite (REK), og også godkjent av Personvernombudet/OUS. OUS stod oppført som den ansvarlige for studien. Videre visste redaksjonen at det ikke var gjort inngrep i hjernen bare på grunn av vevsprøven, men at vevsprøven ble tatt samtidig med et inngrep pasientene likevel skulle gjennom, et inngrep TV 2 noen dager senere omtalte som risikofullt. TV 2 var også klar over, ut ifra Eides redegjørelse, at Eide selv hevdet pasientene var orientert om risiko, både muntlig og skriftlig, og at prosjektet var basert på informasjonsskriv og samtykke fra pasientene. Videre visste TV 2 at Eide mente at pasientgruppen som deltok i prosjektet, var pasienter med alvorlige hjernesykdommer og dårlig prognose.*

*Utvalget mener TV 2 i den første publiseringen i for stor grad opptrådte ensidig i sin utvelgelse av kildemateriale, og bevisst utelot vesentlige opplysninger som kunne belyst saken bredere, jf. Vær Varsom-plakatens punkt 3.2, om å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder."*

### **ANs publiseringer 7. og 8. desember 2016**

Eneste forskjell på de to artiklene (vedlegg 7 og 8) er at de seks siste setningene i nettartikkelens faktaboks "CELLEPRØVESAKEN", ikke er med i papiravisen. I begge saker fremkom blant annet følgende:

*"I desember for to år siden politianmeldte en bodøkvinne Nordlandssykehuset i Bodø for å ha [feiltolket celleprøvene hennes](#) så mange ganger at hun utviklet livmorhalskreft. I ettertid kom fem andre kvinner til. I ettertid kom fem andre kvinner til.*

*(...)*

*Det erkjennes imidlertid i henleggelsen at det er påvist grove feil i tolkning av flere kreftprøver.*

*Straff?*

*I brevet der Statens helsetilsyn anbefaler politiet å ikke gi sykehuset foretaksstraff, konkluderes det samtidig med svikt i internkontrollen ved sykehuset.*

*(...)*

*Tilsynssaken er også basert på de mange feiltolkede prøvene, som oppgis å skyldes flere forhold; stor arbeidsmengde, lavbemanning og personale uten formell godkjenning til den jobben de har vært satt til."*

*(...)*

*Seks kvinner har anmeldt Nordlandssykehuset for å ha feiltolket celleprøver så mange ganger at de til slutt utviklet livmorhalskreft"*

Også i disse artiklene skapte AN utvilsomt et inntrykk av at NLSH har gjort graverende feil som førte til at kvinner fikk livmorhalskreft. Som i publiseringene 13., 14. og 17. februar 2017, holdt AN tilbake alle opplysninger som viser at det dreier seg om systemiske svakheter i det landsomfattende screeningprogrammet, og som ikke er unike for NLSH (unntaket er nettartikkelen i vedlegg 3 der AN etter påtrykk fra sykehusdirektør la inn skjerm bilde av Fylkesmannens avgjørelse).

I stedet for å fortelle leserne om de systemiske svakhetene ved screeningprogrammet, oppgir AN i artiklene i desember 2016 altså "at det er påvist grove feil i tolkning av flere kreftprøver." AN kan også opplyse leserne om at "de mange feiltolkede prøvene (...) oppgis å skyldes flere forhold; lav bemanning og personale uten formell godkjenning til den jobben de har vært satt til."

### **PFU har sagt at hver ny publisering må vurderes for seg**

Når AN i de innklagede artiklene fremstiller det som om NLSH har gjort graverende feil, kunne ikke avisen utelate opplysningen om hvorfor og hvordan "feiltolkningen" skjedde. At AN i 2014 og 2015 i noen artikler forklarte bakgrunnen for "feiltolkningen", kan ikke fritta AN for å ta med denne helt sentrale faktaopplysningen når avisen i de innklagede publiseringene fra desember 2016 og februar 2017 på ny fremsetter at NLSH har gjort graverende feil. Det fremgår av "Veileder for samtidig imøtegåelse" s. 5 at presseetikken er slik at hver ny publisering må vurderes for seg:

*"5) Når den angrepne har uttalt seg tidligere*

*Tidligere uttalelser oppfyller normalt ikke kravet til samtidighet. Selv om den angrepne har fått lignende beskyldninger rettet mot seg tidligere, og også har svart på dem, oppveier ikke dette vedkommendes imøtegåelsesrett.*

*(...)*

*Medier må søke å oppfylle dette kravet ved hver ny publisering", som det heter i PFU-sak 017/14.*

*(...)*

*I PFU-sak 056/11 uttaler utvalget at den innklagede redaksjonen ikke kan forvente at leserne har fulgt med på hva som er skrevet om saken i andre medier. Heller ikke kan tidligere reportasjer i samme medium tolkes slik at den angrepnes synspunkter allerede er kommet til uttrykk. (PFU-sak 088/08). Men dette kan naturligvis være avhengig av tidsfaktoren."*

### **Norges Høyesterett dømte Avis Nordland for å utelate sentral faktaopplysning**

Det er ikke første gang AN angriper NLSH og utelater viktige opplysninger. AN beskyldte som kjent sykehusets daværende lege Rastislav Kunda for å operere friske mennesker uten grunn og derved ødelegge helsen deres. Saken fikk et rettslig etterspill, og i en enstemmig Høyesterettsdom var det nettopp utelatelse av sentrale faktaopplysninger som ble vektlagt:

*"(126) Etter en samlet vurdering, hvor jeg særlig legger vekt på at Avis Nordland unnlot å bruke sentrale opplysninger i rapporten fra den sakkyndige Søreide – som avisen hadde i hende, og som viste at avisens dekning av operasjonen av E var ufullstendig og misvisende – konkluderer jeg med at avisens beskyldninger mot A var rettsstridige.*

*(127) Vilkårene for å tilkjenne A oppreisningserstatning er etter dette oppfylt. Videre finner jeg det rimelig at Avis Nordland pålegges å betale slik erstatning. Jeg viser særlig til at avisen unnlot å bruke informasjon som den satt med og som viste at dekningen av saken var uriktig. Etter mitt syn taler det ikke mot å ilegge oppreisningserstatning at A unnlot å gi tilsvaret til avisen. Avisen hadde uansett hans brev til Helsetilsynet hvor hans syn på behovet for å operere E gikk frem.*

*(128) Ved fastsettelsen av oppreisningserstatningen legger jeg vekt på at beskyldningene var alvorlige, klart ufullstendige og misvisende og i strid med informasjon som avisen hadde i hende."*

Sett i lys av denne dommen, er det vanskelig å forstå at nettopp AN i angrepet på NLSH i celleprøvesaken på ny, og på systematisk vis har holdt vesentlige opplysninger tilbake. Vi finner det også påfallende at journalisten som stod bak ANs artikler om Kunda, Inger Anne Lillebø, i en kommentarartikkel 28. mai 2014 to ganger bruker ordet skandale om celleprøvesaken. Heller ikke i

denne artikkelen tok Lillebø med sentral faktaopplysning: årsaken til at livmorhalskreft ikke ble fanget opp av celleprøve-screeningen, en opplysning AN på dette tidspunkt beviselig var kjent med.

### **Høyesterett kritiserte AN for ikke å rette opp i etterkant**

Høyesterett trakk i kirurgi-dommen også frem Avisas Nordlands manglende vilje til å rette opp:

*"(125) Selv ikke da avgjørelsen fra Statens helsetilsyn forelå i mai 2011, gjorde avisen noe helhjertet forsøk på å rette opp det uriktige bildet den hadde gitt av de aktuelle operasjonene. Avisen fokuserte på kritikk A hadde fått for operasjon av en annen pasient – som ikke hadde vært omtalt i avisen – og man får et inntrykk av at avisen forsøker å tone ned at Helsetilsynet mente det hadde vært grunn til å operere de pasientene avisen hadde omtalt."*

Etter at sakkyndigrapporten om celleprøvesaken forelå i november 2015, Helsetilsynet i januar 2016 anbefalte politiet å ikke ta ut påtale, politiet henla saken i desember 2016, og sist da Fylkesmannen 8. februar 2017 konkluderte at NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet, er det vanskelig, for ikke å si umulig, å spore noen vilje hos Avisas Nordland til å rette opp inntrykket som avisen gjennom tre år hadde skapt.

### **AN ville ikke selv forklare hvorfor NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet**

Ikke i noen av de innklagde artiklene har AN selv fortalt *hvorfor* politiet, Helsetilsynet og Fylkesmannen har konkludert at NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet. Hvorfor vil ikke avisen selv fortelle dette til leserne? I papiravisartikkelen 14. februar (vedlegg 2) er det eneste som fremkom om årsaken en setning sitert fra sykehusets pressemelding:

*"– Fylkesmannens avgjørelse er sammenfallende med Helsetilsynets konklusjon til Helgeland politidistrikt av 14.01.16 der det ble konkludert med at det ikke var noen indikasjoner på at diagnostikk og behandling i Nordlandssykehuset var annerledes enn ved andre helseforetak, heter det i en pressemelding fra Nordlandssykehuset."*

Etter påtrykk fra sykehusdirektør Strand la AN kl. 17.32, seks timer etter publisering, inn et skjerm bilde av Fylkesmannens avgjørelse i AN.no-artikkel 13. februar (vedlegg 3). Men AN tok ikke dette med i papiravisartikkelen neste dag (vedlegg 2).

I artikkelen Siri Gulliksen og Avisas Nordland publiserte i Amedias e-avis Rix 17. februar 2017 (vedlegg 1), nevnes ikke Fylkesmannens avgjørelse i det hele tatt. Her finnes det ikke én eneste setning om årsaken til at celleprøver er blitt "feiltolket". Første avsnitt etter ingressen er:

*"I perioden 2012 til 2016 har Norsk pasientskadeerstatning (NPE) utbetalt over 60 millioner kroner til 43 kvinner på grunn av svikt i diagnostikk eller behandling av livmorhalskreft."*

Lenger nede i artikkelen står det at:

*"Det var først da hun gikk forbi et avisstativ seks år senere at resten av brikkene falt på plass."*

*- Jeg var på vei til jobb da jeg så førstesiden på avisa, om kvinner fra Nordland som hadde gått til sak mot Nordlandssykehuset på grunn av feiltolkede celleprøver.*

*(...)*

*Og først da de ble gransket på nytt ved UNN i Tromsø, fant de både celleforandringer, forløp til kreft og så kreft."*

Men årsaken til det AN her kaller "svikt i diagnostikk", vil altså avisen fortsatt ikke fortelle leserne om.

### **AN visste fra første stund at NLSH påviser samme antall livmorhalskreft-tilfeller pr. 1000 innbyggere som ved andre sykehus**

ANs dekning av "celleprøvesaken" startet 28. mars 2014 etter at NLSH inviterte til pressekonferanse om saken. Medisinsk direktør Barthold Vonen sa på pressekonferansen at det ikke fantes holdepunkter for at NLSH systematisk har underdiagnostisert livmorhalsprøver, og at NLSH påviser samme forekomst av livmorhalskreft pr. 1000 innbyggere. Denne informasjonen fremkom ikke i ANs dekning av pressekonferansen, men var med i blant andre Aftenpostens omtale:

- *Aftenposten.no 28.03.2014: "Vonen sa på pressekonferansen at de mener håndteringen av livmorhalsprøvene har vært trygg for befolkningen som helhet, selv om den ikke har vært det for enkelte pasienter.*
  - *Vårt laboratorium påviser den samme forekomsten pr. 1000 innbyggere som andre sykehus. Det finnes ikke holdepunkter for at vi systematisk har underdiagnostisert. Vi har ettergransket 800 prøver. Ingen av disse prøvene har vist seg å være feiltolket, sa Vonen.*
  - På spørsmål fra pressen hvordan flere ansatte kan ha tolket flere ulike prøver galt over tid, og om dette ikke er tegn på systemfeil, svarte Vonen:*
    - *Jeg synes det er vanskelig å forstå det selv. Fordi de som har tolket prøvene, har mange års erfaring med dette. Det er et svært usannsynlig sammenfall av tilfældigheter."*

### **AN har siden mai 2014 visst om screeningprogrammets svakheter, og at de ikke er enestående for NLSH**

I noen AN-artikler i 2014 og 2015 fremkom årsaken til at celleprøver ble "feiltolket". Det er ingen tvil om at avisen var kjent med dette allerede i mai 2014:

- *AN.no 02.05.2014: "- Ja, dette er nok vanligere enn først antatt fordi følsomheten til disse undersøkelsene kun er omtrentlig, svarer medisinsk direktør Barthold Vonen og forklarer:*
  - *For hver kvinne med celleforandringer som blir funnet ved hjelp av celleprøve, er det en kvinne med celleforandringer som ikke blir funnet. I de tilfellene hvor kvinner likevel utvikler kreft til tross for regelmessig screening, har det i mange tilfeller vært celleforandringer som har vært oversett eller feilvurdert i flere celleprøver. Noen ganger har legen som tok prøven ikke fått med de aktuelle cellene. Andre ganger er vurderingen meget krevende fordi det foreligger en dårlig prøve eller at prøven har innhold som forstyrrer diagnostikken. Dette gjelder all screening i Norge og ikke bare for screening utført her.*  
*(...)*  
*Vonen sier sykehuset har dokumentasjon på at manglende videreutdanning hos screenerne ikke er årsak til feiltolkning av de aktuelle prøvene."*
- *AN papir 09.05.2014: "- De aktuelle prøvene er screenet av personell med og uten godkjent videreutdanning. Det er ingen opphopning av falske negative prøver fra screenerne uten videreutdanning, sier han. [medisinsk direktør Barthold Vonen]*

*Screening av livmorhalskreft er krevende, og bare halvparten av tilfellene med celleforandringer blir avdekket i all norsk screening av livmorhalskreft. For kjertelcellekreft i*



livmorhals er følsomheten bare 15 prosent.”

- AN.no 09.05.2014: “Kreftregisteret har publisert tall som viser at celleprøver for livmorhalskreft er lite pålitelige. I alt 67 norske kvinner har fått beskjed om at alt var som det skulle etter å ha tatt celleprøver. Likevel utviklet de kreft etter få år.

Tallene fra Kreftregisteret er fra 2011, men blir først publisert nå. Dette skriver VG nett.

#### Misforståelse

- Prøvene er ikke sikre. Det er også et problem at det er noen gynekologer og leger sier til pasientene sine at dersom de tar alle celleprøver, så er de trygge, men det er de ikke. Dette er en misforståelse, og gir en falsk trygghetsfølelse. Mange leger tror celleprøver forebygger flere tilfeller av kreft enn det vi gjør, sier overlege ved avdeling for klinisk patologi ved Universitetssykehuset i Nord-Norge, Sveinung Sørbye, til VG. Han legger til:

- Halvparten får livmorkreft til tross for normale prøver. Det er svakheter i screening-metoden som vi bruker per i dag. Men det er det valget vi har, sier Sørbye.

(...)

- Falsk trygghet

Overlege ved Kvinneklinikken ved St. Olav Hospital, Bjørn Hagen, mener at kvinner kan få en falsk trygghet hvis de tar en celleprøve de tror fungerer 100 prosent. - Metoden kan svikte, og det er det viktig at pasienter er oppmerksomme på. Likevel er det lurt å ta celleprøver, siden det reduserer risikoen for å utvikle livmorhalskreft betydelig, sier Hagen til VG.”

- AN papir 22.08.2014: “- Men det er nå godt kjent for offentligheten at den begrensede sensitiviteten til screening av celleprøver fra livmorhalsen fører til at det vil finnes mange kvinner der det er oversett celleforandringer, forstadier til kreft og til og med etablert kreft i en eller flere tidligere prøver, sier fagsjef Anne Kristine Fagerheim.”
- AN.no 13.09.2014: “- Det er oversett celleforandringer, forstadier til kreft og til og med etablert kreft hos flere kvinner i hele landet. Slik er det også ved Nordlandssykehuset og vi forventer derfor at vi, i likhet med alle andre laboratorier, regelmessig vil finne nye tilfeller der det tidligere er oversett funn, sier han [Barthold Vonen, medisinsk direktør ved NLSH] og avslutter:  
  
- Dessverre er celleprøver i liten grad egnet til å forebygge kreft hos kvinner under 40 år. Hvis vi ser på kreftstatistikken i Norge, Sverige og Danmark, har ikke screening med celleprøver gitt reduksjon i antall tilfeller av livmorhalskreft hos kvinner under 40 år hvis vi sammenligner periodene før og etter innføring av organisert screening.”
- AN.no 25.09.2014: “Faktum er at bare 12 prosent av alle tilfeller av livmorhalskreft er funnet gjennom screening. De resterende er diagnostisert på bakgrunn av blødninger og smerter. Det kommer fram i en rapport som er utarbeidet av «Gruppe 2», en arbeidsgruppe nedsatt av Helsedirektoratet.  
(...)  
- Screening med celleprøver har så mange fallgruver at man må tenke på å legge om hele systemet, mener Sveinung Wergeland Sørbye, overlege i patologi ved UNN.”
- AN papir 29.01.2015: “- Årsaken til forskjellen i forekomst er ikke entydig. Men det er holdepunkt for at det forekommer flere tilfeller av livmorhalskreft blant yngre kvinner i Nord-Norge enn i resten av landet, og at kreftsykdommen blir oppdaget på et tidligere tidspunkt i nord, sier han [Barthold Vonen].  
(...)

*Stefan Lönnberg, seksjonsleder hos Masseundersøkelsen mot livmorhalskreft, bekrefter tallene. Forekomsten av livmorhalskreft er avhengig av risikofaktorer i befolkningen og av effekten av screening. Risikofaktorene kan forklare en viss regional variasjon i forekomsten, sier han."*

- *AN 25.09.2015: "- Det eneste vi kan si med sikkerhet per nå, er at det som har skjedd ved Nordlandssykehuset ikke er enestående, sier Vintermyr og utdyper: - Det norske screeningprogrammet fungerer bra, men er ikke vanntett." [patolog Olav Karsten Vintermyr, en av de sakkyndige oppnevnt av politiet etter anbefaling av Helsetilsynet]*

### **Hvorfor er kvinner i Nord-Norge overrepresentert i livmorhalskreft-statistikken?**

At Helse Nord og NLSH er overrepresentert i antall livmorhalskreft-tilfeller, kan ha flere årsaker, blant annet følgende:

1. Humant papillomavirus (HPV) er det vanligste seksuelt overførbare virus. Kondom kan redusere risiko for smitte med 60 – 70 prosent. Som medisinsk direktør Barthold Vonen har uttalt i AN, er det holddepunkter for at det er en relativt større forekomst av livmorhalskreft blant yngre kvinner i Nord-Norge enn i resten av landet.

*"Klamydia-epidemi i Nord-Norge". Dette er overskriften i en NRK.no-artikkel fra 22.10.2003. Det fremgår av artikkelen at kjønnsykdommen klamydia har blitt så utbredt at helsemyndighetene brukte uttrykket epidemi om spredningen.*

*"Nord-Norge på Klamydia-toppen – igjen". Dette er overskriften i en Nordlys.no-artikkel 22.06.2013. Her står det at:*

*"Tall fra Nasjonalt folkehelseinstitutt viste i 2013 at de nordnorske fylkene hadde første, andre og fjerdeplass på den nasjonale klamydiatoppen."*

Nordlys skriver at kommuneoverlege Trond Brattland i Tromsø kommune *"tror at grunnen til at klamydia er så utbredt i nord, er et mer løssluppent sexuelliv og for liten bruk kondom.*

*- Bruken av kondom er nok mindre enn ønsket. Det er åpenbart at det er andre ting som står i fokus. Folk tenker ikke på konsekvensen, sier han."*

2. ANs langvarige og intensive omtale av celleprøvesaken har høyst sannsynlig fått forholdsvis flere kvinner i Bodø-området enn i andre deler av landet til be om ettergranskning av celleprøver, slik at flere tilfeller av livmorhalskreft er blitt oppdaget. Dette har så ført til relativt større erstatningsutbetalinger fra NPE (allerede i ANs første reportasjer om celleprøvesaken i mars 2014, er pasientskadeerstatning et tema).

### **5. AN utelot i papiravisartikkelen 13. februar (vedlegg 4) og i artikkelen 17. februar (vedlegg 1) at politiet etter råd fra helsetilsynet og sakkyndige har henlagt saken.**

Denne opplysningen publiserte AN 7. og 8. desember 2016 (vedlegg 7 og 8). Men når AN 13. februar 2017 forteller May-Helen Forsbergs pasienthistorie, gir en oversikt over NPE-utbetalinger til NLSH-pasienter, og minner leserne om "kvinner fra Nordland som hadde gått til sak mot

Nordlandssykehuset på grunn av feiltolkede celleprøver” (vedlegg 4, 5 og 6), da utelater AN opplysningen om at politiet etter de sakkyndige og Helsetilsynets anbefaling har henlagt saken.

I reportasjen Siri Gulliksen og AN lager for Amedias e-avis Rix (vedlegg 1), nevnes ikke at politiet har henlagt saken. Heller ikke at Fylkesmannen konkluderte at NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet.

I reportasjer der det skapes inntrykk av at NLSH har gjort graverende feil som fikk katastrofale følger, og at kvinner fra Nordland gikk til sak mot sykehuset, er opplysningene om politiets henleggelse og Fylkesmannens konklusjon, vesentlige. Gitt reportasjenes kontekst, er det i strid med god presseskikk, jfr. VVP punkt 3.2, å utelate disse opplysningene.

## **6. AN utelot i papiravis-artikkelen 14. februar (vedlegg 2) fylkesmannens forklaring på hvorfor NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet. I artikkel 17. februar utelates avgjørelsen helt.**

Den 2085 tegn (inkl. mellomrom) store artikkelen på s. 23 fra 14. februar er eneste gang AN har fortalt i papiravisen at Fylkesmannen konkluderte at NLSH ikke har brutt forsvarlighetskravet. Men det AN aldri har fortalt i papirutgaven, er *hvorfor* Fylkesmannen konkluderte at det ikke var noen indikasjoner på at diagnostikk og behandling i Nordlandssykehuset var annerledes enn ved andre helseforetak.

I nettavisartikkelen ”Celleprøvesaken: - Nordlandssykehuset har ikke brutt kravet til forsvarlighet” 13.02.2017 (vedlegg 3) gjenga AN, etter påtrykk fra sykehusdirektør Strand, et skjermbilde av fylkesmannens avgjørelse, og som var vedlagt pressemeldingen AN mottok kl. 10.58 samme dag. Men dette skjermbildet tok altså AN ikke med i papiravisartikkelen neste dag.

Nyhetspoenget i papiravisartikkelen 14. februar er at ”Nordlandssykehuset har ikke brutt kravet til forsvarlighet”. Rundt halve artikkelen er imidlertid en gjentakelse av påstandene om ”feiltolkning” og ”feilbehandling”:

*”I desember for to år siden politianmeldte en bodøkvinne Nordlandssykehuset i Bodø for å ha feiltolket celleprøvene hennes så mange ganger at hun utviklet livmorhalskreft. I ettertid kom fem andre kvinner til.*

*(...)*

*Mandag skrev Avisa Nordland om May-Helen Forsberg som er én av mange som har fått erstatning for feiltolkede celleprøver.*

*(...)*

*I perioden 2012–2016 har Norsk pasientskadeerstatning (NPE) utbetalt over 60 millioner til 43 kvinner på grunn av svikt i diagnostikk eller behandling av livmorhalskreft. Helse Nord står for halvparten av erstatningsutbetalingene for feilbehandling eller -diagnostikk av livmorhalskreft.”*

Sett i lys av ANs tre år lange massive dekning av NLSHs ”feiltolkning” av celleprøver, gir AN i papiravisen, for å bruke Høyesteretts ord, ”*et inntrykk av at avisen forsøker å tone ned*” Fylkesmannens avgjørelse.

Rett nok har AN i denne artikkelen tatt med en setning fra NLSHs pressemelding om Fylkesmannens avgjørelse, men dette vil av mange lesere vurderes som et partsinnlegg.

Og i reportasjen 17. februar nevnes altså Fylkesmannens avgjørelse ikke i det hele tatt.

## 7. AN gikk for langt i å fremstille celleprøvesaken som en skandale

NLSH anerkjenner selvsagt fullt ut ANs rett til å sette et kritisk søkelys på sykehusets screening av celleprøver, og fortelle leserne at kvinner til tross for regelmessig screening likevel utvikler livmorhalskreft. AN har utvilsomt gjort et viktig journalistisk arbeid ved å løfte frem denne problematikken, og derved fått flere kvinner til å be om ettergranskning av sine celleprøver. Det må understrekes at det ikke er derfor vi klager til PFU.

Men det var mulig for AN å dekke denne saken uten å legge skylden på NLSH for at kvinner utviklet livmorhalskreft, kalle dette "sykehustabbe" og "skandale", og skrive på førstesiden at "Nordlandssykehuset overså alvorlige celleforandringer i Kine Eliassens prøver og signerte dermed dødsdommen for trebarnsmoren". I de innklagede artiklene var det mulig for AN å fortelle leserne at screeningprogrammet har store begrensninger, og at dette var grunnen til "feiltolkningen", til at politiet henla saken, og til at Helsetilsynet og Fylkesmannen avgjorde at NLSH ikke har brutt kravet til forsvarlighet.

Det var også mulig for AN å fortelle May-Helen Forsbergs pasienthistorie uten å skape inntrykk av at hun har vært pasient ved NLSH. Og det var mulig for AN å rette dette opp i papiravisen.

Det er ikke umulig for AN og andre nyhetsmedier å lage god og viktig journalistikk om saker som dette, og samtidig overholde presseetikkenes regler.

Med vennlig hilsen  
Nordlandssykehuset HF

Paul Martin Strand  
Administrerende direktør

Randi Angelsen  
Kommunikasjonssjef